

BM 35/09   Presesfunksjonen

Det vises til tidligere behandling av saken i Bispemøtet (sak BM 18/05, 28/07, 18/08, 29/08 og 3/09) og arbeidsutvalget.

Som det fremgår av brevet fra Kirkedepartementet av 8. juni 2009, tar Regjeringen sikte på å fremme saken for Stortinget i inneværende år. Sttingsproposisjonen vil fremmes på bakgrunn av bla uttalelse fra Bispemøtet og Kirkemøtet, som begge har fått frist til 25. november 2009.

Bispemøtet vil derfor måtte behandle departementets henvendelse på møtet i oktober 2009, og deretter oversende sin anbefaling. Bispemøtets vedtak vil protokolleres, og dermed også oversendes Kirkemøtet til orientering. Siden saken også skal behandles av Kirkemøtet, vil det være naturlig at Bispemøtets protokoll i denne saken også vedlegges Kirkerådets saksfremlegg til Kirkemøtet, slik at Bispemøtets protokoll i denne saken kommer aktivt inn i Kirkemøtets behandling i plenum og komité.

Kirkerådet har anmodet Bispemøtet om kun å gjøre et foreløpig vedtak i oktober, og at Bispemøtets endelige uttalelse først vedtas etter høstens Kirkemøtet. Dette med tanke på å nå frem til to mest mulig samkjørte uttalelser fra Bispemøtet og Kirkemøtet.

Kirkerådet behandlet saken i møte 17.-18. september 2009. Kirkerådet anbefaler at et tolvte bispeembete nå opprettes, men at første periode blir en overgangsordning med egne regler for nominasjon, valg, tjenesteinnhold og lokalisering. En permanent ordning anbefales utredet i sammenheng med kirkeordningsreformen som følge av avviklingen av Kongen som kirkestyre.

Vedtak

Kirken har fått styrket sin demokratiske struktur. Av det følger at også Bispemøtet må styrkes. Bispemøtet har i tillegg lengre tid kjent utilfredshet ved den måte funksjonen som Bispemøtets preses er organisert på. Presesfunksjonen er viktig for både Bispemøtet og Den norske kirkes sentrale ledelse, men rammevilkårene for utøvelsen av vervet er ikke dimensjonert i henhold til dette. Siden 1997 har alle de biskoper som har fungert som preses (Bondevik, Wagle, Riksaasen Dahl og Skjevesland) gitt uttrykk for å bli trukket mellom oppgaver i eget bispedømme og oppgaver knyttet til presesfunksjonen på en måte som gjør begge arbeidsfelt skadelidende.

Bispemøtet har derfor ved flere anledninger drøftet presesfunksjonen, og hva som kan gjøres for å bedre rammevilkårene for utøvelsen av dette vervet.

Som bakgrunn for anbefalingene gitt nedenfor legges følgende dokumenter til grunn:

- Protokoll BM 2005
- Protokoll BM 2006
- Protokoll BM 2008

- Protokoll BM 2009
- Notat: "Bispemøtets arbeidsform" (2009)
- Utredning: "Styrking av funksjonen som Bispemøtets preses" (2009).

De anbefalingene som gis nedenfor er knyttet til en situasjon hvor biskoper utnevnes i kirkelig statsråd. Dersom det etableres en midlertidig overgangsordning, er Bispemøtet innstilt på at spørsmål knyttet til valg, utnevning og tilsynsområde kan utredes videre i forbindelse innføring av ny kirkeordningsreform.

1. Hvilke oppgaver skal den tolvte biskopen ha?

Bispemøtet har hele tiden understreket at oppgavene knyttet til presesfunksjonene i hovedsak bør være som i dag. Problemet er at rammevilkårene for en god og forsvarlig utøvelse er for dårlige.

Vi har registrert at enkelte i debatten har tatt til orde for å utvikle presesrollen videre, og gi preses nye oppgaver og funksjoner av både reell og symbolsk art. Bispemøtet vil understreke at dette er et perspektiv som er relevant, men som ikke lå til grunn for Bispemøtets initiativ i saken. En videreutvikling av presesrollen i retning av ny, nasjonal kirkeleder vil måtte sees i sammenheng med den reform av kirkeordningen som vil følge etter grunnlovsendringene om stat og kirke.

Hvis et tillitsverv i Bispemøtet skal omgjøres til et eget bispeembete, har Bispemøtet vært svært opptatt av at dette må være et reelt bispeembete, altså at preses må ha tilsynstjeneste.

I utredningen "Styrking av funksjonen som Bispemøtets preses" (2009) anbefaler et flertall at preses gis tilsynsoppgaver overfor den prestatjeneste og det kirkelige nærvær som eksisterer utenfor de ordinære soknestrukturer. Dette betyr at preses ikke har noe geografisk avgrenset område for sin tilsynstjeneste. Et mindretall i utvalget anbefaler at preses gis et geografisk avgrenset område, men deler seg i sin anbefaling av hvilket konkret område dette bør være.

Bispemøtet anbefaler et geografisk tilsynsområde.

I tillegg kan tilsynstjenesten også omfatte prestatjeneste og kirkelig nærvær utenfor den ordinære soknestrukturen. Dette er imidlertid noe som må utredes nærmere. Dette gjelder også nærvær og tjeneste ved store, nasjonale begivenheter knyttet til Nidarosdomen.

2. Hvordan skal en ny preses utpekes?

Etter gjeldende rett velges preses av og blant tjenestegjørende biskoper, jf kgl res av 6. juni 1997 – Reglement for Bispemøtet. Så lenge kirkelig statsråd består, vil det være Kongen i kirkelig statsråd som utnevner nye biskoper, jf kgl res av 6. juni 1997 – Regler om nominasjon m.v. ved utnevning av biskop.

Hvis presesvervet omgjøres til et fast bispeembete, vil prosedyren for utpeking måtte dannes på grunnlag av to regelsett, jf ovenfor.

Bispemøtet legger i denne sammenheng til grunn at preses i stor grad er og fortsatt vil være tillitsvalgt for biskopene. Bispemøtet har ansvar for å samordne og koordinere den tjeneste som utøves av den enkelte biskop. Bispemøtets preses er både møteleder, kollegieleder og talsperson.

De som etter gjeldende ordning utnevnes til biskop, har vært igjennom en omfattende prosedyre som er bredt, demokratisk forankret. Bispemøtet anbefaler nå at det er de tjenestegjørende biskoper som er valgbare til et nytt embete som preses. Om nominasjon til presesembetet i fremtiden bare skal begrenses til tjenestegjørende biskoper, er imidlertid blant de spørsmål som må utredes videre.

Vi vil videre støtte utvalgets forslag om at Bispemøtets valgkomite utvides til en nominasjonskomite bestående av tre biskoper oppnevnt av Bispemøtet, samt lederne for de tre sentralkirkelige råd. Det forutsettes at en biskop leder komiteen.

Bispemøtet anbefaler at preses nå velges av Bispemøtet og Kirkerådets medlemmer på grunnlag av nominasjonen, og deretter utnevnes av Kongen i kirkelig statsråd. Vi ser imidlertid behov for å utrede nærmere en permanent ordning for stemmerett, også med henblikk på vurdering av tilsynsombudet deltakelse.

Spørsmålet om åremål for preses er drøftet i utvalgets innstilling. Bispemøtet mener at det er vanskelig å se for seg åremål for presesvervet når dette blir et eget embete. Dette må eventuelt utredes nærmere.

3. Hvor skal preses lokaliseres?

Bispemøtet har gått inn i denne saken ut fra ønsket om å styrke rammebetingelsene for et verv som allerede eksisterer.

Den norske kirke trenger en helhetlig og samordnet ledelse. Bispemøtet konstaterer at et enstemmig utvalg anbefaler at preses må ha arbeidssted i Oslo, og slutter seg til dette.

Bispemøtet vil videre gi uttrykk for at preses bør ha tjenestebolig der han eller hun utøver sin tjeneste. Dette betyr at preses også må bo i Oslo. Vi ser at utvalget som har utredet saken, drøfter muligheten av å bo ett sted og arbeide et annet. Vi kan ikke se at dette er noen levedyktig løsning, ei eller en løsning som forbedrer dagens situasjon.

Bispemøtet vil anbefale at tilsynsområdet for preses legges til Oslo sentrum. Områdets relasjon til Oslo bispedømmeråd forblir uendret.

4. Styrking av Bispemøtets sekretariat

Ordningen med nytt, fast presesembete forutsetter at Bispemøtets sekretariat styrkes og utvides med fagteologisk og mediemessig kompetanse.

5. Oppsummering

Bispemøtet oppsummerer sine anbefalinger slik:

- Et nytt embete etableres høsten 2010.
- Hvorvidt valgbarheten skal utvides til å omfatte flere enn de tjenestegjørende biskopen må utredes nærmere i sammenheng med kirkeordningsreformen.
- Bispemøtet oppnevner nominasjonskomité, som består av tre biskoper samt lederne for de tre sentralkirkelige råd.
- Nominasjonskomiteen nominerer inntil 3 kandidater.
- Stemmeberettigede i tillegg til tjenestegjørende biskoper må utredes videre i sammenheng med kirkeordningsreformen.
- Nyvalgt preses utnevnes av Kongen i statsråd så lenge kirkelig statsråd utnevner biskoper.
- Preses lokaliseres i Oslo, med et avgrenset område i Oslo by som tilsynsområde.
- Preses knyttes til Oslo domkirke

6. Overgangsordning

Bispemøtet ønsker at et fast presesembete etableres i forbindelse med presesvalget høsten 2010. I lys av tidsfaktoren finner Bispemøtet det imidlertid nødvendig å etablere en overgangsordning, da ikke alle elementene i en permanent, ny ordning kan tenkes å være etablert innen den tid.

En overgangsordning bør etter vårt syn sikre stabilitet i en fase som ellers vil bli preget av store og krevende endringer. Vi vil derfor anbefale følgende elementer inn i en overgangsordning:

- Ny preses velges blant tjenestegjørende biskoper.
- Bispemøtet oppnevner en nominasjonskomite bestående av tre biskoper, samt lederne for de tre sentralkirkelige råd.
- Nominasjonskomiteen nominerer inntil 3 kandidater.
- Bispemøtet og Kirkerådets medlemmer velger preses på grunnlag av foreliggende nominasjon.
- Nyvalgt preses utnevnes av Kongen i statsråd til nytt bispeembete.
- Preses lokaliseres i Oslo.
- Tilsynstjenesten etableres i et avgrenset område i Oslo sentrum.
- Utredning av permanente regler for nominasjon, valg, tjenesteordning, utvidet tilsynsområde m.v. skjer i sammenheng med kirkeordningsreformen som følge av grunnlovsendringene i 2013.

Bispemøtet ser frem til videre behandling av saken i Regjering og Storting, og vil gjerne medvirke i en dialog med tanke på å nå frem til en best mulig ordning for vår kirke.

Protokolltilførsel fra biskop Tor Singsaas i forhold til pkt. 1,3,5 og 6

Nidaros biskop legger avgjørende vekt på at prinsipielt utgangspunkt for tenkning om preses i Den norske kirke, må være at preses vil bli den ledende biskop i Den norske kirke. Preses vil få et åndelig oppdrag, og være den fremste symbolbærer på vegne av en stor og mangfoldig folkekirke med nær på 4 millioner medlemmer.

Den norske kirke må ha synlige tegn og symboler knyttet til et sted som virker identitetsskapende og samlende for alle medlemmer av folkekirka. Det fordres dessuten et lederskap som får mandat til å forvalte disse grunnleggende og bærende verdier. Dette perspektiv vil forsterkes ytterligere etter at relasjonene mellom kirke og stat/kommune er endret sannsynligvis i 2013 /14. Disse forhold er lite berørt i utredningen ” Styrking av funksjonen som Bispemøtets preses” (2009). Dette handler om det fremtidige lederskap i Den norske kirke. De valg en gjør nå med hensyn til fast preses, vil ha avgjørende innvirkning på vitale forhold i disse lederspørsmål.

Nidaros biskop vil uttale at preses må ha sin basis i bispeembetets åndelige oppdrag som er forankret i vår kirkes bekjennelser, ordninger, historie og tradisjoner. Preses vil og stå som Den norske kirkes fremste leder i det økumeniske fellesskap. Preses vil som biskop ha den gudstjenestefeirende menighet, samlingen om Ord og sakrament, som bærende fellesskap for sin tjeneste.

Nidaros biskop vil understreke at preses som ledende biskop vil måtte hente sitt mandat og oppdrag fra et bestemt sted som på en særlig måte er bærer av vår kirkes historie, tradisjoner, spiritualitet og symbolkraft.

Nidaros domkirke står i så måte i en enestående stilling for hele Den norske kirke som nasjonalhelligdom og viktig pilegrimskirke med betydelig økumenisk perspektiv. Den ledende biskop i Den norske kirke må stå i et nært og kontinuerlig forhold til Nidaros domkirke, da denne katedralen i unik forstand representerer det identitetsskapende og samlende for Den norske kirke, også som medlem i den verdensvide kirke, i det økumeniske fellesskap.

Nidaros biskop vil på bakgrunn av dette uttale:

- Preses må ha Nidaros domkirke som utgangspunkt og sentrum for sin tjeneste.
- Preses må ha sitt tilsynsområde knyttet til Trondheim by, Nidaros domprosti og ev. Byåsen prosti med Nidaros domkirke/ Erkebisppegården i sin midte. Nidaros bispedømmeråds formelle ansvar for tilsynsområdet forblir uendret.
- Preses får offisiell tjenestebolig i Trondheim, og kontor knyttet til tjenesteområdet der. Mindre tjenesteleilighet stilles til disposisjon i Oslo med tanke på preses sin tjenesteutøvelse i Bispemøtet.

Nidaros biskop vil dernest, i likhet med de øvrige biskoper, legge vekt på betydningen av at et nytt bispeembete som preses også vil legge et avgjørende premiss og grunnlag for en

vesentlig styrking av Bispemøtet som kirkelig organ. Dette vil være svært viktig i utviklingen av den fremtidige kirkeordning i Den norske kirke.

Nidaros biskop slutter seg til vedtakene i pkt 5 Oppsummering, og pkt 6 Overgangsordning, men med følgende andre anbefalinger:

- Preses knyttes til Nidaros domkirke alt ved etableringen av nyordningen med fast preses
- Preses får alt ved etableringen av nyordningen, tilsynsområde med kontor og offisiell tjenestebolig i Trondheim, og mindre tjenesteleilighet stilt til disposisjon i Oslo, med tanke på preses sin tjenesteutøvelse i Bispemøtet.